

FINANSINĖS IR MOKESTINĖS APSKAITOS YPATUMAI INDIVIDUALIŲ ĮMONIŲ ATVEJU

Artūras VARANKEVIČIUS, Kauno kolegija, Apskaitos ir finansų katedra, el. paštas arturas.va9228@go.kauko.lt
Jevgenija FURGASĖ, Kauno kolegija, Apskaitos ir finansų katedra, el. paštas jevgenija.furgase@go.kauko.lt

Santrauka

Straipsnyje analizuojama neribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens teisinės formos įtaka finansinės ir mokestinės apskaitos bei atskaitomybės procesams. Esminis dokumentas sprendžiant, ar finansinė atskaitomybė bus rengiama, ar ne, yra individualios įmonės (II) įstatas, kuriame nuostata dėl apsisprendimo rengti ir teikti viešai finansinių ataskaitų rinkinį ir lemia kiekį finansinių duomenų vartotojams pateikimą. Iš esmės visi principai, taikomi apskaitai organizuoti ir tvarkyti, remiantis VAS ar tik 38-uju VAS, taikomi tokie patys, išskyrus būtinumą reglamentuoti II dalyvio ar jo šeimos narių turto naudojimo II veikloje tvarką ir teisingą sąnaudų pripažinimą. Antroje dalyje trumpai aptariami pagrindiniai teisės aktai, reglamentuojantys II finansinės ir mokestinės apskaitos ir atskaitomybės procesus, principus ar taikomus metodus, būtinus siekiant pagrindinio apskaitos tikslo – tikslaus ir teisingo finansinės būklės ir veiklos rezultato pateikimo. Trečioje dalyje aprašomi finansinės ir mokestinės teisės aktų nuostatų taikymo pavyzdžiai, iliustruojant juos praktinėmis situacijomis, susijusiomis su II nuosavo ar įmonei perduoto turto, savininko pajamų apskaita. Visi pavyzdžiai realiai taikomi II apskaitoje, todėl darytina išvada, kad teisingai pripažįstant naudojamo II ir jos dalyvio turto dalimis tenkančias sąnaudas galima pasiekti objektyvios, teisingos ir tikslios finansinės informacijos apie II finansinę būklę ir siektiną veiklos rezultatą, padedančius įvertinti ir prognozuoti ateinančius II veiklos laikotarpius.

Reikšminiai žodžiai: individuali įmonė, finansinė apskaita, mokestinė apskaita, atskaitomybė, neribota civilinė atsakomybė, individualios įmonės turtas, sąnaudos.

Įvadas

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę ir savo šalies ekonomikos vystymą pakreipus rinkos ekonomikos kryptimi, 1992 m. spalio 25 d. referendume priimtas pagrindinis šalies įstatymas – Lietuvos Respublikos Konstitucija (1992 m. spalio 25 d.), kurios IV skirsnio 46 straipsnyje apibrėžiamas šalies ūkio pagrindas: „Lietuvos ūkis grindžiamas privačios nuosavybės teise, asmens ūkinės veiklos laisve ir iniciatyva“, o 48 straipsnyje fundamentaliai įtvirtinamas asmens laisvas pasirinkimas kurti verslą: „Kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą bei verslą.“ Įtvirtindamas savo pagrindinę konstitucinę laisvę, „asmuo apsisprendžia veikti savo ir visuomenės labui ir pasirenka sau priimtina veiklos formą – dirbti vienam ar grupėje, t. y. organizacijoje. Jis gali registruoti individualią veiklą, steigti individualią įmonę, būti vienintelis akcinės ar kitokios bendrovės akcininkas ir kt.“ (Žukovskis, Slavickienė, Marks-Bielska, 2012). Lietuvos piliečiai įvairiausiomis formomis pradėjo kurti verslus – įmones. Tuo metu viena iš galimų ir greitai sukuriamų juridinio asmens formų buvo individualios įmonės (toliau – II). Ši verslo forma greitai tapo populiari, ir 2000 m. Lietuvoje buvo 40 316 tokių įmonių. Tačiau laikui bėgant II skaičius Lietuvoje vis mažėjo – „2011 m. pabaigoje veiklą vykdė 16 883 individualios įmonės, kas metai šiai teisei formai prarandant aktualumą, 2020 m. pabaigoje veiklą vykdė 9 730 individualių įmonių“ (Strunkienė, 2022).

Natūraliai kyla daug klausimų. Kokios pagrindinės II skaičiaus mažėjimo priežastys? Ar II apskaitos reglamentavimas galėjo turėti tam įtakos? Jeigu taip, ar toks dabartinis apskaitos reglamentavimas yra proporcingas ir adekvatus?

Atsižvelgiant į tai, būtina tirti ir tobulinti apskaitos reglamentavimą ir organizavimą II, išsamiai nagrinėti pagrindines nuostatas, liečiančias finansinę apskaitą ir apmokestinimą, skatinti diskusijas tarp verslininkų, valdžios institucijų ir mokslininkų. Todėl šiame straipsnyje bus plačiau aptarta II finansinė ir mokestinė apskaita, jos reglamentavimas.

Tyrimo objektas – II finansinė ir mokestinė apskaita.

Tyrimo tikslas – atskleisti II finansinės ir mokestinės apskaitos ypatumus, sunkumus, iliustruojant juos praktinėmis situacijomis.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išskirti II esmę ir pagrindines teisinio reglamentavimo nuostatas.
2. Pateikti II finansinės ir mokestinės apskaitos ypatumus.
3. Išanalizuoti II finansinės ir mokestinės apskaitos ypatumus per praktines situacijas.

Tyrimo objektas ir metodai. Šiame straipsnyje naudojama finansinės ir mokestinės apskaitos sisteminė mokslinė literatūros analizė, finansinės analizės bendrieji ekonominiai tyrimo būdai, Lietuvos Respublikos finansinę ir mokestinę apskaitą reglamentuojančių teisės aktų analizė, individualių įmonių atveju ūkinių operacijų ar įvykių praktinių situacijų modeliavimas.

Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo

Individualios įmonės esmė ir teisinis reglamentavimas

Šiuo metu mokslinės literatūros ir tyrimų II skaičiaus mažėjimo priežastims tirti yra labai mažai. Nors, pasak Lietuvos banko ir LR konkurencijos tarybos (2021), labai mažos, mažos ir vidutinės įmonės sudaro daugiau nei 99 proc. Lietuvos įmonių, jos sukuria du trečdalius šalies BVP, jose dirba beveik trys ketvirtadaliai visų darbuotojų (Kuzminckaitė ir kt., 2022). 2003 m. lapkričio 6 d. priimtas Lietuvos Respublikos individualių įmonių įstatymas (toliau – IIĮ), kuriame apibrėžiama šio juridinio asmens samprata. Pasak I. Strunkienės (2022), tyrinėjusios II bankroto priežastis, individuali įmonė yra neribotos civilinės atsakomybės privatus juridinis asmuo, o tai reiškia, kad tuo atveju, kai tokia įmonė neturi pakankamai turto (ar jo iš viso neturi) atsiskaityti pagal prisiimtas turtines prievolės, jos dalyviui (fiziniam asmeniui verslininkui) atsiranda subsidiarioji prievolė atsakyti už individualios įmonės skolas. Nevertinant neribotos civilinės atsakomybės, IIĮ patrauklumą lemia tai, kad joms steigti nereikia pradinio kapitalo ir, kaip manoma, paprastesnis apskaitos reglamentavimas. Nei anksčiau, nei dabar įstatymai neįpareigoja IIĮ rengti ar sudaryti finansinių ataskaitų. Iš pirmo žvilgsnio tai tikrai galėtų būti vertinti kaip lengvata, bet galbūt tai papildoma prielaida, kad IIĮ tampa vis mažiau patrauklios. Finansinės atskaitomybės nebuvimas IIĮ atveju gali turėti ir neigiamą pusę – netinkamas ir neatsakingas apskaitos tvarkymas, nepatikimumas, kreipiantis papildomo finansavimo, negebėjimas įsivertinti dabartinės finansinės būklės ir to paties veiklos tęstinumo neprognozavimas. Esminės IIIĮ nuostatos yra šios:

- ✓ IIĮ yra neribotos civilinės atsakomybės privatus juridinis asmuo, kurio buveinė turi būti Lietuvos Respublikoje.
- ✓ IIĮ steigėjas gali būti tik vienas veiksnus fizinis asmuo, kuris nuo įmonės įregistravimo laikomas individualios įmonės savininku.
- ✓ IIĮ nuostatuose įtvirtinama, ar individuali įmonė sudaro finansinę atskaitomybę, kurią tvirtina tik IIĮ savininkas.
- ✓ Turtas, įgytas IIĮ vardu ar IIĮ nuosavybės perduotas jo steigėjo asmeninės nuosavybės teise priklausęs turtas, yra IIĮ nuosavybė.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo (2000) 2.50 straipsnyje apibrėžiama juridinio asmens ir juridinio asmens dalyvio atsakomybė pagal prievolės. Jam pabrėžiama, kad juridinis asmuo neatsako pagal juridinio asmens dalyvio prievolės ir atvirkščiai, išskyrus įstatymuose numatytus atvejus. Tačiau šio straipsnio 4 dalyje išplėstas atsakomybės ribų aiškinimas iki ribotos ir neribotos civilinės atsakomybės sampratos ir nurodyta, kad „jeigu prievolėms įvykdyti neužtenka neribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens turto, už jo prievolės atsako juridinio asmens dalyvis“. Neribotos civilinės atsakomybės juridiniai asmenys yra IIĮ ir ūkinė bendrija, kurios dalyvis už juridinio asmens prievolės atsako savo turtu. IIĮ dalyvis yra jos savininkas ir steigėjas, kuris pagal įstatymą gali būti tik vienas veiksnus fizinis asmuo.

Remiantis Lietuvos Respublikos individualių įmonių įstatymo (2003) 9 straipsnio 1 dalimi, IIĮ finansinė apskaita tvarkoma finansinę apskaitą reglamentuojančių teisės aktų nustatyta tvarka. Atitinkamai neribotos civilinės atsakomybės juridinis asmuo privalo sudaryti finansinių ataskaitų rinkinį, jeigu tai nurodyta jo steigimo dokumentuose (įstatymo 9 straipsnio 2 dalis).

IIĮ, būdama neribotos civilinės atsakomybės juridinis asmuo, kuriam nėra taikoma finansinės atskaitomybės prievolė ir kuri savo nuosavybės teise įgytą turtą ar turtą, perduotą jos dalyvio įnašu, ar jos dalyvio turtą, perduotą naudoti IIĮ veikloje, naudoja pajamoms uždirbti, privalo išmanyti tokio turto naudojimo apskaitą, jį naudojant patirtų išlaidų pripažinimo sąnaudomis kriterijus, leidžiančius teisingai ir patikimai įvertinti veiklos rezultatą. Todėl ši ypatybė, kuomet IIĮ dalyvio turto naudojimas apskaitomas IIĮ apskaitoje, yra vertas gilesnės ir išsamesnės IIĮ finansinės ir mokestinės apskaitos analizės.

Individualios įmonės finansinės ir mokestinės apskaitos reglamentavimas

Pagrindinis teisės aktas, reglamentuojantis apskaitą, yra Lietuvos Respublikos finansinės apskaitos įstatymas (2001; toliau – FAĮ), kurio 1 straipsnyje nurodyta, kad šis įstatymas taikomas ir neribotos civilinės atsakomybės juridiniams asmenims, kurie šio įstatymo nuostatas privalo taikyti visa apimtimi, t. y. taikydami verslo apskaitos standartus (VAS), bendruosius apskaitos principus ir kitų teisės aktų, tokių kaip Lietuvos Respublikos įmonių atskaitomybės įstatymas, reikalavimus. Autoriai, nagrinėjantys finansinės ir mokestinės apskaitos suderinamumą, nuogąstauja, kad daugiausia skirtumų tarp VAS ir mokestinės apskaitos atsiranda dėl LR pelno mokesčio įstatymo nuostatų (Štarolytė, 2018).

FAĮ (Lietuvos Respublikos finansinės..., 2001) numato tik vieną išimtį – teisę pasirinkti supaprastintą apskaitos tvarkymą, kuris galimas ir neribotos civilinės atsakomybės juridiniams asmenims, jeigu jie nėra pridėtinės vertės mokesčio mokėtojai ir neturi samdomų darbuotojų ataskaitiniais ir praėjusiais finansiniais metais.

Įmonių atskaitomybės įstatymo (Lietuvos Respublikos įmonių..., 2001) (toliau – ĮAI) 2 straipsnio 2 dalyje nurodyta, jog „jeigu finansines ataskaitas savo nuožiūra nusprendžia sudaryti <...> individuali įmonė, kurią šis įstatymas neįpareigoja sudaryti, finansines ataskaitas jos turi sudaryti pagal šio įstatymo reikalavimus“. Formuluoatę „savo nuožiūra nusprendžia“ reikia suprasti kaip IIĮ nuostatuose esančią nuostatą dėl finansinių ataskaitų sudarymo. Jeigu IIĮ nuostatuose įtvirtintas finansinių ataskaitų rinkinio sudarymas ir tvirtinimas, remiantis Įmonių atskaitomybės ir Finansinės apskaitos įstatymais, neribotos civilinės atsakomybės juridiniai asmenys apskaitą privalo tvarkyti pagal verslo apskaitos arba pagal tarptautinius verslo apskaitos standartus. Pasak A. Kazakevičiaus (2017), finansinės atskaitos – tai ne tik finansinės informacijos, bet ir finansinės analizės rinkiniai ir ši galimybė „priklausys nuo to, kiek įmonių, svarbiausia – kiek labai mažų įmonių, pasinaudos galimybe sudaryti platesnį finansinių ataskaitų rinkinį, nei tiesiogiai leidžia norminiai

dokumentai“. II gali pasirinkti, ar taikyti visus VAS, ar tik vieną – 38 VAS „Neribotos civilinės atsakomybės juridinių asmenų ir mažųjų bendrių buhalterinė apskaita ir finansinės ataskaitos“ (38-asis verslo..., 2012). 38 VAS (38-asis verslo..., 2012) kaip santrauka visų standartų skirtas neribotos civilinės atsakomybės srities juridinių asmenų apskaitai tvarkyti. Šio standarto tikslas – finansinės apskaitos ir finansinių ataskaitų rinkinio sudėties, turinio ir sudarymo reikalavimų nustatymas. Būtina paminėti, kad šiame standarte dar kartą primenama apie laisvą apsisprendimą („savo nuožiūra“) ir jo fiksavimą juridinio asmens nuostatuose sudaryti, tvirtinti ir teikti finansinių ataskaitų rinkinį. 38 VAS (38-asis verslo..., 2012) nurodyta, kad metinį finansinių ataskaitų rinkinį sudaro balansas, pelno (nuostolių) ataskaita ir pastarųjų aiškinamasis raštas. Pagrindiniuose finansinių ataskaitų reikalavimuose reglamentuojama balanso, pelno (nuostolių) ataskaitos, aiškinamojo rašto paskirtis, ataskaitose lyginamosios informacijos būtinumas, tarpinių ataskaitų rinkinių pateikimas, savininkų turiniai įnašai, turto ir įsipareigojimų užskaitos, pajamų ir sąnaudų finansinėse ataskaitose pateikimas, ankstesnių laikotarpių apskaitos klaidos, apskaitos tvarkos keitimas, sandorių užsienio valiuta apskaitymas, poataskaitinių įvykių įtaka finansinėms ataskaitoms ir finansinių ataskaitų formos ir jose pateikti privalomi straipsniai, kurie savo nuožiūra negali būti keičiami, papildomi ar išbraukiami.

38 VAS (38-asis verslo..., 2012) nustatyta neribotos civilinės atsakomybės juridinių asmenų nuosavo kapitalo registravimo apskaitoje tvarka. II savininko įnašai, per ataskaitinį ir ankstesnius laikotarpius uždirbtas, bet dar nepaskirstytas pelnas ar nepadengti nuostoliai yra neribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens kapitalas. Taip pat apibrėžiami atvejai, kaip registruojamas savininkų įnašų padidėjimas ar sumažėjimas pagal norminių teisės aktų reikalavimus. Šiame standarte taip pat pateikiamos pavyzdinės finansinių ataskaitų formos ir sąskaitų planas.

II mokamus mokesčius reglamentuoja tie patys Lietuvos Respublikos mokesčių teisės aktai, kurie taikomi ir kitų teisinių formų juridiniams asmenims. Pagrindiniai mokesčiai, kuriuos II privalo deklaruoti ir sumokėti, yra pridėtinės vertės mokestis (toliau – PVM; jei ji yra PVM mokėtoja), pelno, nekilnojamojo turto (toliau – NT; jei ji savo veikloje naudoja NT), žemės mokestis ir kt.

Vienas pagrindinių mokesčių, reglamentuojančių II apmokestinimo ypatumus, yra Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymas (2001) (toliau – PMĮ). Vadovaujantis PMĮ nuostatomis, būtina paminėti, kad šio juridinio asmens pajamoms pripažinti taikomas pajamų ir sąnaudų kaupimo principas, išskyrus atvejus, kai II gali taikyti pinigų apskaitos principą, kai šio juridinio asmens pajamos per mokestinį laikotarpį neviršija 30 tūkst. eurų ribos, į kurią patenka ir neapmokestinamosios pajamos. II leidžiamais atskaitymais pripažįstamos visos įprastinės tai veiklai patirtos sąnaudos, būtinos šio juridinio asmens pajamoms uždirbti, taip pat II mokamos valstybinio socialinio draudimo įmokos už jo dalyvį. Būtina atkreipti dėmesį, kad sąnaudoms pripažinti taikomas tik kaupimo apskaitos principas, kai skaičiuojant apmokestinamąjį pelną sąnaudomis pripažįstamos tik tos sąnaudos, kurios susijusios su faktiškai per mokestinį laikotarpį gautomis įplaukomis (pinigų apskaitos principas) arba uždirbtomis pajamomis (pajamų kaupimo principas). Galimos savininko išlaidos, būtinos pajamoms uždirbti, kurios patiriamos jam tiesiogiai dalyvaujant įmonės veikloje organizuojant, vadovaujant ir panašiai, priskiriamos leidžiamiems atskaitymams. Labai svarbu išskirti ir dar vieną aspektą: kai II patiria išlaidas, teikiančias savininkui naudą, II leidžiamiems atskaitymams šias išlaidas priskiria tik tuo atveju, jeigu savininkas gautas pajamas natūra metinėje pajamų mokesčio deklaracijos GPM311 formoje deklaruoja kaip su darbo santykiais susijusias pajamas (02 pajamų rūšies kodas) ir tik ta dalimi, nuo kurios skaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos, priešingu atveju šios išlaidos yra neleidžiami atskaitymai (Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo 17 straipsnis, 2001).

II nuo kitų juridinių asmenų teisinių formų skiriasi tuo, kad jos savininkas gali įmonės ūkinėje-komercinėje veikloje naudoti savo ar savo šeimos nuosavybės teise valdomą turtą, ir atvirkščiai – atlygintinai savo asmeninei naudai gauti II turtą. Dėl šios iš pirmo žvilgsnio painios abiejų pusių (juridinio asmens ir jo dalyvio) turto disponavimo galimybes būtinas šio santykio (ilgalaikio turto disponavimas) reglamentavimas. Turto disponavimą apibrėžia vadovo, o jam nesant – savininko įsakymas, kuriame turi būti nurodyti ne tik perduodamo disponuoti turto privalomi rekvizitai, bet ir disponuoti perduodamo turto dalis (procentais, važiuojamų kilometrų skaičiumi, patalpų plotu ar tūriu, įrenginių darbo laiko tam nustatytu vienetu). Apskaitą tvarkantis asmuo, remdamasis šiuo vadovo įsakymu, apskaičiuojant apmokestinamąjį pelną, ribojamų dydžių atskaitymams tenkančią sąnaudų dalį gali pripažinti tik tai turto daliai, kuri naudojama II veikloje pajamoms uždirbti ir nurodyta įsakyme. Naudojamoms dalims pakitus, būtinas naujas vadovo įsakymas. Būtina atkreipti dėmesį ir į sąnaudų, viršijančių 50 proc. remontuojamo tokio turto vertės, paskirstymą per būsimus ataskaitinius laikotarpius (36 mėn. transporto priemonių remonto atveju ir 60 mėn. patalpų, įrenginių ir pan. remonto atveju). Visi neribotos civilinės atsakomybės juridiniai asmenys iki kitų metų birželio 15 d. privalo pateikti metinę pelno mokesčio (PLN204A) deklaraciją ir sumokėti mokėtiną mokestį. Avansinio pelno mokesčio apskaičiavimą, deklaravimą ir sumokėjimą reglamentuoja šio įstatymo 47 straipsnis – avansinio pelno mokesčio II neprivalo mokėti, jeigu apmokestinamosios pajamos neviršija 300 000 eurų per praėjusį mokestinį laikotarpį.

II, būdama ar nebūdama PVM mokėtoja, pridėtinę vertę apskaito pagal Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymo (2022) nuostatas. Pirkimo arba importo PVM, kuris negali būti įtraukiamas į PVM atskaitą, pagal PMĮ 24 straipsnio 2 dalį gali būti pripažintas sąnaudomis, mažinančiomis apmokestinamąjį pelną ir tik ta dalimi, kuri gali būti pripažinta leidžiamais atskaitymais pagal PMĮ leidžiamų atskaitymų pripažinimo principus. Negalimos atskaityti pirkimo arba importo PVM sumos pagal PVMĮ, iš pajamų visos šios sumos atskaitomos apskaičiuojant apmokestinamąjį pelną tą patį mokestinį laikotarpį, per kurį šios sumos apskaičiuotos, neatsižvelgiant į sumas, nuo kurių apskaičiuojamas PVM, kurios į ribojamus leidžiamus atskaitymus per ateinančius mokestinius laikotarpius bus perkeliama dalimis (skaičiuojant ilgalaikio turto nusidėvėjimo atvejus). Kai nenudėvėta turto vertė be PVM nurašoma (dėl avarijų, produkcijos sugedimų ir panašiais atvejais), apskaičiuotas nurašomos sumos PVM negali būti pripažintas leidžiamu atskaitymu, todėl būtina per

einamąjį mokestinį laikotarpį jį koreguoti – apskaičiuotomis PVM sumomis nuo neleidžiamų atskaitymų mažinti leidžiamus atskaitymus.

Apskaičiuojant savininko gautų pajamų mokėtiną gyventojų pajamų mokestį, vadovaujamas Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymu (2002). IĮ savininkas pajamas iš IĮ gali gauti dviem būdais (žr. 1 lentelę):

- ✓ Iš IĮ su darbo santykiais ar jų esmę atitinkančiais santykiais susijusių pajamų.
- ✓ Iš IĮ paskirstyto pelno.

1 lentelė. IĮ savininko pajamų apmokestinimas pagal pajamų šaltinius (sudaryta autoriaus pagal Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymą, 2002; LR... valstybinio socialinio draudimo įstatymą, 1991)

Table 1. Taxation of the income of the IP owner according to the sources of income (compiled by the author in accordance with the Personal Income Tax Law of the Republic of Lithuania, 2002; LR... state social insurance law, 1991)

IĮ savininko pajamų šaltinių skirtumai, apmokestinimas		
Pajamų šaltinis	Su darbo santykiais susijusios pajamos	IĮ paskirstomas pelnas
Pajamų mokesčio tarifas	20 proc.	15 proc.
Pajamų rūšies kodas	02	27
Pajamų klasė	B	B
VSDf įmokų bazė	50 proc. deklaruojamų pajamų	–
VSDf įmokų tarifas	13,83 proc.	–

Kaip matyti 1 lentelėje, IĮ savininkas pajamas gauna kaip iš su darbo santykiais susijusių pajamų, tad šios pajamos deklaruojamos 02 pajamų rūšies kodu, kuris reiškia, kad šios su darbo santykiais susijusios pajamos apmokestinamos įprastu (20 proc.) pajamų mokesčio tarifu, prieš tai pritaikius neapmokestinamąjį pajamų dydį (toliau – NPD), kuris taikomas tik su darbo santykiais susijusioms pajamoms. Nuo su darbo santykiais iš IĮ gautų pajamų IĮ savininkas į Valstybinio socialinio draudimo fondą (toliau – VSDf) moka įmokas, kurių apmokestinamoji bazė reglamentuota Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo (1991) (toliau – VSDĮ) 10 straipsnio 3 dalyje (VSDf įmokų bazė lygi 50 proc. nuo su darbo santykiais išsiimamų ir VMI deklaruojamų pajamų). VSDf biudžeto 2023 m. rodiklių patvirtinimo įstatyme 2023 m. nustatytas 13,83 proc. be papildomo pensijos kaupimo įmokų tarifas už IĮ savininkams išmokėtas pajamas. Būtina paminėti, kad šios rūšies pajamos priskiriamos „B“ klasės pajamoms pagal pajamų mokesčio sumokėjimo tvarką, kuri reglamentuoja, kad pajamas iki kitų metų gegužės 1 d. deklaruoja ir už jas apskaičiuotą gyventojų pajamų mokestį (toliau – GPM) sumoka pats tokias pajamas gavęs asmuo, šiuo atveju – IĮ savininkas (GPMĮ 22 str.).

Kai IĮ savininkai pajamas gauna iš IĮ paskirstyto pelno (žr. 1 lentelę), vadovaudamiesi GPMĮ (Lietuvos Respublikos gyventojų..., 2002) 6 ir 12 straipsnių nuostatomis, tokios rūšies pajamos deklaruojamos VMI 27 pajamų rūšies kodu, kurios apmokestinamos 15 proc. GPM tarifu ir taip pat priskiriamos „B“ klasės pajamoms. Prievolė mokėti VSDf įmokas už tokios rūšies gautas pajamas neatsiranda.

Visi neribotos civilinės atsakomybės juridiniai asmenys, turintys nuosavybės teise įgyto nekilnojamojo turto (toliau – NT) arba už IĮ perduotą naudotis NT ar jo dalį, privalo pagal Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto mokesčio įstatymą (2005) (toliau – NTMI) mokėti NT mokestį. IĮ, kaip ir kitiems juridiniams asmenims, taikomos tos pačios NTMI (Lietuvos Respublikos nekilnojamojo..., 2005) nuostatos. IĮ mokesčių administratoriui privalo iki kitų metų vasario 15 d. pateikti NTM deklaraciją KIT711 kartu su jos priedais. Jeigu NTM dydis neviršija 500 eurų už apskaitomus finansinius metus, pildyti šios deklaracijos A priedo ir mokėti NTM avansinių mokėjimų prievolė neatsiranda. Atkreiptinas dėmesys, kad prievolė mokėti avansinį NTM neatsiranda, jeigu IĮ savo ūkinei-komercinei veiklai vykdyti NT nuomojasi iš fizinio asmens.

Individualių įmonių apskaitos organizavimo ypatumai

Individualios įmonės didžiąja dalimi savo finansinės apskaitos esmė niekuo nesiskiria nuo kitų teisinių formų juridinių asmenų finansinės apskaitos tvarkymo. Tik jai būdinga charakteristika atsiskleidžia tuomet, kai IĮ savininkui ar jo šeimos nariams nuosavybės teise priklausantis turtas naudojamas IĮ įmonės ūkinėje-komercinėje veikloje ir būtinas IĮ pajamoms uždirbti, taip pat tokio naudojamo turto, būtino įmonės pajamoms uždirbti, tenkančių sąnaudų pripažinime bei IĮ savininko gautų pajamų iš IĮ pajamų apmokestinime. Todėl, norint geriau suprasti šiuos ir kitus IĮ finansinės ir mokestinės apskaitos ypatumus, antroje straipsnio dalyje pateikiamos konkrečios situacijos, kaip tokie ūkiniai įvykiai turi atspindėti apskaitoje, atsižvelgiant į principus, būtinus teisingai apskaityti pajamas, sąnaudas ir apmokestinamąjį pelną.

Situacija Nr. 1. Individualios įmonės savininko perduoto turto apskaita.

Kaip jau buvo minėta, IĮ savininko ar jo šeimos narių perduotas turtas bet kuria įnašo forma (pinigais ar turtu) nuo perdavimo momento tampa įmonės turtu. IĮ savininkas ar jo šeimos nariai turi teisę naudoti savo asmeninės nuosavybės teise įgytą turtą įmonės veikloje, jo neperdavę kaip įnašo. Tokiu atveju taikomos kitos tokio neperduoto, bet naudojamo turto apskaitymo ir pripažinimo sąnaudomis taisyklės (žr. Situacija Nr. 2).

Kai IĮ turtą įsigyja savo ar skolintomis lėšomis, tuomet turto apskaita niekuo nesiskiria nuo kitų formų juridinių asmenų apskaitos.

IĮ savininko įnašo atveju, kai IĮ savininkas įnašu perduoda savo turtą ar pinigus įmonės veiklai, apskaitoje šios operacijos įrašai registruojami kaip savininko įnašai (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. IĮ savininko įnašų registravimas (sudaryta autoriaus)**Table 2. Registration of owner's contributions (compiled by the author)**

Dokumentai	Turinys	Sąskaita ¹	Debetas	Kreditas
Patalpų perdavimo aktas	Pastatų ir statinių savikaina	1210	60315	
Turto vertinimo ataskaita	Pinigai sąskaitose bankuose	271	25000	
Mokėjimo nurodymas	Savininkų įnašai	301		85315

Būtina paminėti, kad visi įnašai turi būti įforminami perdavimo dokumentais, kadangi jie nebus apmokestinami PM ir GPM, kai IĮ dalyvis nuspręs susigrąžinti įnašą. Kita labai svarbi šio tarp įmonės dalyvio ir jo vieneto esančio santykio ypatybė ta, kad IĮ dalyvis, perdavęs turtą kaip įnašą, kuris nuo šio momento tampa IĮ nuosavybe, netenka teisės naudotis perduotu turtu neatlygintinai. Jeigu šiuo perduotu kaip įnašas turtu jo dalyvis naudojasi, tuomet privaloma pripažinti tokią jos dalyvio gautą naudą kaip pajamas natūra, kurios apmokestinamos kaip su darbo santykiais susijusios pajamos ir galimos pripažinti leidžiamais atskaitymais, mažinančiais apmokestinamąjį pelną.

Kai įmonei savininko turiniu įnašu perduotas turtas remontuojamas, rekonstruojamas ar kitaip gerinamas, ar patiriamos jo eksploatavimo išlaidos, visos patirtos dėl to išlaidos priskiriamos leidžiamais atskaitymams, kaip ir pačios įmonės įsigyto ir veikloje naudojamo turto eksploatavimo ir remonto sąnaudos (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. IĮ įnašu perduoto turto eksploatavimo sąnaudų registravimas (sudaryta autoriaus)**Table 3. Registration of operating costs of transferred assets (compiled by the author)**

Dokumentai	Turinys	Sąskaita	Debetas	Kreditas
PVM SF	Patalpų išlaikymo, nuomos sąnaudos	6312	500,00	
	Gautinas pridėtinės vertės mokestis	243	105,00	
	Skolos tiekėjams	442		605,00

Perduoto turto kaip įnašo ar perduoto jos dalyvio ar jo šeimos nario IĮ naudotis turto nusidėvėjimo sąnaudos tokiais atvejais nėra patiriamos, kadangi įmonė kaip juridinis asmuo nepatyrė jokių išlaidų šiam turtui įsigyti, kurios galėtų būti dalimis perkeltamos į leidžiamų atskaitymų sąnaudas per ateinančius finansinius laikotarpius.

Jeigu įmonė, naudodama tokį turtą, savo ar skolintomis lėšomis atliko šio turto rekonstrukciją ar esminį turto pagerinimą, tuomet tokias išlaidas gali priskirti leidžiamais atskaitymams remdamasi PMĮ 18 straipsnio „Ilgalaikio turto nusidėvėjimo ir amortizacijos sąnaudos“ nuostatomis (žr. 4 lentelę).

4 lentelė. IĮ lėšomis atliktas turto pagerinimas – rekonstrukcija (sudaryta autoriaus)**Table 4. The property has been improved – reconstruction (compiled by the author)**

Dokumentai	Turinys	Sąskaita	Debetas	Kreditas
Turto rekonstrukcijos užbaigimo aktas Nr.	Pastatų ir statinių savikaina	1210	100000,00	
	Ilgalaikės finansinės skolos	401		81666,67
	Ilgalaikių skolų einamųjų metų dalis	440		18333,33

Kadangi turtas perduotas įnašo forma, patirtos rekonstrukcijos išlaidos dalimis pripažįstamos nusidėvėjimo sąnaudomis tik nuo padidėjusios po atliktos rekonstrukcijos vertės ir ne trumpesniu kaip PMĮ priedelyje nurodytu nusidėvėjimo terminu.

Situacija Nr. 2. Savininkui nuosavybės teise priklausančio turto apskaita.

Kai individualios įmonės veiklai užtikrinti naudojamas savininko ar jo šeimos nario turtas, kuris nėra perduotas įnašu IĮ nuosavybėn, turtas nėra registruojamas IĮ balanse turto ir nuosavybės straipsniuose. Šio turto naudojimosi tvarka užtikrinama savininko arba įmonės vadovo įsakymu, kuriame būtina nurodyti esminius perduodamo naudotis turto duomenis, pagal kuriuos bus įvertinamos šio turto eksploatavimo, remonto ar išlaikymo sąnaudos. Vadovo įsakyme nurodoma perduodamo naudotis turto registro duomenys, plotas ar kiti jo matavimo parametrai, perduodamo turto vertė, kuri geriausiai atveju nustatoma nepriklausomo turto vertintojo atlikta turto vertinimo ataskaita, aprašomos veiklos, kuriose šis perduotas naudotis turtas bus naudojamas, ir turto dalis, kuri bus naudojama įmonės veiklai (procentais, nuvažiuotais kilometrais, įrenginių darbo laiku ir pan.). Šis vadovo įsakymas bus pagrindas leidžiamų atskaitymų apskaitai ir sąnaudų pripažinimui tokio perduoto turto eksploatavimo ar remonto atveju.

Toliau pateikiamas pavyzdys, kaip apskaitoje registruojamos su tokiu turto naudojimu susijusios sąnaudos. Daroma prielaida, kad vadovo įsakyme numatyta, jog savininko asmeninis automobilis IĮ veikloje bus naudojamas 70 proc. (žr. 5 lentelę).

Išlaidų (išskyrus remonto) pripažinimas sąnaudomis nurodyta turto naudojimo dalimi vadovo įsakyme taikoma tiek transporto priemonėms, tiek kitam turtui.

Automobilio ar kito materialaus ilgalaikio turto remonto atveju įmonės sąnaudomis patirtas išlaidas pripažįstame šiek tiek kitaip. Čia įvedamas vienas kintamasis, kuris lemia, per kiek finansinių laikotarpių patirtas išlaidas pripažinsime

¹ Naudojamas 38-ajame verslo apskaitos standarte „Neribotos civilinės atsakomybės juridinių asmenų ir mažųjų bendrijų buhalterinė apskaita ir finansinės ataskaitos“ pateikiamas sąskaitų planas.

sąnaudomis, mažinančiomis apmokestinamąjį pelną. Šio kintamojo esmė ta, kad jeigu remonto išlaidos per vieną mokestinį laikotarpį neviršija 50 proc. (išlaidos < 50 %) perduoto naudotis turto vertės, kuri nurodyta vadovo įsakyme, tuomet visa išlaidų dalis, tenkanti II veikloje naudojamam turtui, pripažįstama leidžiamais atskaitymais iš pajamų tuo pačiu mokestiniu laikotarpiu. Priešingu atveju naudojamo II veikloje turto daliai tenkančios išlaidos sąnaudomis pripažįstamos per keletą iš eilės einančių finansinių laikotarpių (automobilio atveju per 3 metus, kito turto – per 5 metus).

5 lentelė. II naudojamo savininko turto leidžiamų sąnaudų apskaita (sudaryta autoriaus)

Table 5. Accounting of the allowed costs of the owner's property used by the company (compiled by the author)

Dokumentai	Turinys	Sąskaita	Debetas	Kreditas
PVM SF	Remonto ir eksploatavimo sąnaudos	613	200,00	
	Gautinas pridėtinės vertės mokestis	243	42,00	
	Skolos tiekėjams	442		242,00
	Neleidžiami atskaitymai nuo remonto ir eksploatavimo sąnaudų 30 %	613		60,00
	Neleidžiami atskaitymai nuo gautino pridėtinės vertės mokesčio 30 %	243		12,60
	Neleidžiamų atskaitymų sąnaudos 30 %	620	72,60	

Žemiau pateiktoje praktinėje situacijoje aprašyta atlikta rekonstrukcija, kurios vertė – 100 000 Eur, iš skolinto finansavimo šaltinio 5 metams, bei daroma prielaida, kad vadovo įsakyme reglamentuotas 50 proc. perduoto II veiklai turto, kurio vertė 60 315 Eur, panaudojimas, apskaitoje daromi šie įrašai (žr. 6 lentelę). Remonto sąnaudos, kurių negalima pripažinti ataskaitinio laikotarpio sąnaudomis, kaupiamos 291 sąskaitoje „Ateinančių laikotarpių sąnaudos“. Vėlesniais metais ši (291) sąskaita bus proporcingai mažinama – koreguojama. Būtina paminėti, kad II savo sąskaitų planą gali koreguoti arba papildyti pagal poreikį, tvirtindama jį numatyta tvarka.

6 lentelė. Perduoto naudotis turto leidžiamų sąnaudų apskaita (sudaryta autoriaus modeliuojant ūkinę operaciją)

Table 6. Accounting of allowed costs of property transferred to use (compiled by the author)

Dokumentai	Turinys	Sąskaita	Debetas	Kreditas
Buhalterinė pažyma	Ilgalaikio turto amortizacijos, nusidėvėjimo sąnaudos	611	10000,00	
	Ateinančių laikotarpių remonto sąnaudos	291	40000,00	
	Ilgalaikės paskolos įmonės savininkams	163	40000,00	
	Ilgalaikės paskolos įmonės savininkams einamųjų metų dalis	242	10000,00	
	Ilgalaikė skola kredito įstaigai (5 metai)	401		80000
	Ilgalaikės skolos kredito įstaigai einamųjų metų dalis	4411		20000

Paminėtinas toks atvejis, kai II savininkas ar jo šeimos narys gali gauti nuomos pajamų iš ilgalaikio turto nuomos II. Tokiu atveju nusidėvėjimo sąnaudų irgi negalima pripažinti, tačiau registruojamos nuomos sąnaudos ir mokėtini nuompinigiaai savininkui bei apskaičiuojamas mokėtinas (15 %) GPM nuo ne su darbo santykiais susijusių ir savininkui mokėtinų nuomos išmokų.

Situacija Nr. 3. NTM apskaičiavimas nuo II veikloje naudojamo nekilnojamojo turto.

Labai svarbu tinkamai apskaičiuoti ir deklaruoti nekilnojamojo turto mokestį, nes tai glaudžiai susiję ne tik su pačios II nuosavybe įgytu NT, bet ir NT, kuris yra II jos dalyvio perduotas įnašo forma arba perduotas naudoti įmonės veiklai pajamoms uždirbti. Kai II savininko ar jo šeimos narių nuosavybės teise esantis turtas naudojamas II veikloje pagal vadovo įsakyme nustatytą dalį (procentus), NTM apskaičiuojamas ir mokamas pagal nustatytą dalį.

Pateiksime modeliuojamą pavyzdį, kaip tai turėtų atrodyti apskaitoje, sukurdami prielaidą, kad perduoto turto mokestinė vertė yra 50 tūkst. Eur, perduoto naudoti II veikloje savininko turto vertė yra 60 315 Eur, kurio tik 50 proc. naudojama šios įmonės veikloje, apmokestinta savivaldybės tarybos nustatytu 0,75 proc. NTM tarifu (žr. 7 lentelę).

7 lentelė. NTM sąnaudų registravimas apskaitoje (sudaryta autoriaus pagal Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto mokesčio įstatymą, 2005; Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymą, 2001)

Table 7. Registration of real estate tax costs in accounting (compiled by the author in accordance with the Real Estate Tax Law of the Republic of Lithuania, 2005; Income Tax Law of the Republic of Lithuania, 2001)

Dokumentai	Turinys	Sąskaita	Debetas	Kreditas
KIT711	Veiklos mokesčių sąnaudos	616	187,50	
	Mokėtinas nekilnojamojo turto mokestis	4467 ²		187,50

NTM deklaruojamas užpildant KIT711 formą ir jos priedus (F, A, S). Deklaracija turi būti pateikta ir mokestis sumokėtas pasibaigus kalendoriniams metams iki einamųjų metų vasario 15 d.

Situacija Nr. 4. II savininko pajamų apmokestinimo ypatumai.

Šio straipsnio 1 lentelėje pavaizduota, kad II savininko pajamos iš II veiklos gali turėti du šaltinius, kurie skirtingai apmokestinami. Gaunamoms iš darbo santykių arba jų esmę atitinkančių santykių pajamoms taikomas NPD (2023 m. – 625 Eur), GPM tarifas – 20 proc. II savininkas turi teisę gauti pajamų ir iš II veiklos pelno. Šios pajamos priskiriamos 27 pajamų rūšies kodui (pagal pajamų rūšių kodų sąrašą – neribotos civilinės atsakomybės vieneto dalyvio pajamos iš pelno po

² Naudodamiesi 38 VAS esančiu pavyzdiniu sąskaitų planu, kurį papildome, pagal LR FAĮ nuostatą dėl apskaitoje operacijų registravimo ir vertinimo tvarkos, 4467 sąskaita „Mokėtinas nekilnojamojo turto mokestis“.

apmokestinimo) ir apmokestinamos taikant 15 proc. tarifą, kaip tai reglamentuota GPMĮ (Lietuvos Respublikos gyventojų..., 2002) 6 straipsnio 1 dalyje.

Pateiksime pavyzdį iš II pelno paskirstymo projekto ir šio priimto sprendimo apskaitos (žr. 8 lentelę).

8 lentelė. Pelno paskirstymo projekto registravimas apskaitoje (sudaryta autoriaus)

Table 8. Registration of the distributable profit project in accounting (compiled by the author)

Dokumentai	Turinys	Sąskaita	Debetas	Kreditas
Pelno paskirstymo projektas ir buhalterinė pažyma	Pagal pelno paskirstymo projektą, nepaskirstytas ankstesnių finansinių laikotarpių pelnas paskirstomas tokia tvarka: į kitus rezervus ilgalaikėms investicijoms – 20 575,78 Eur ir 2000,00 Eur išmokėti savininkui.	34213	20575,78	
		34213	2000,00	
		333		20575,78
		4490		2000,00

Būtina paminėti, kad visų rūšių II savininko gautos pajamos priskiriamos B klasės pajamoms, nuo kurių pajamų mokestį privalo sumokėti pats II savininkas metams pasibaigus, iki kitų metų gegužės 1 d. pateikdamas metinę pajamų deklaraciją.

Išvados

1. Nagrinėjant II kaip neribotos civilinės atsakomybės juridinį asmenį, atskleidžiama jos teisinio reglamento esmė, kurioje susipina juridinio asmens ir savininko turto ribos (neribojamas turto naudojimas). Išplėtus turto naudojimo šaltinių ribas iki asmeninio turto naudojimo, kartu išplečiamos ir atsakomybės ribos iki neribotos civilinės atsakomybės ribų, t. y. II savininkas už juridinio asmens prievolės atsako ir savo asmeniniu turto. II dalyvis turi teisę savo nuožiūra įtvirtinti sprendimą steigimo dokumente dėl finansinių ataskaitų rengimo – rengti ir teikti finansinių ataskaitų rinkinį ar ne. Jei priimamas sprendimas rengti ir teikti finansinių ataskaitų rinkinį, tuomet II vadovaujasi tai reglamentuojančiais teisės aktais ir tokiu būdu ginama informacijos vartotojo teisė į nešališką, tikrą ir teisingą finansinę informaciją. II apskaitoje gali vadovautis visais VAS arba išsamiau, detaliau ir su konkrečiais apskaitos pavyzdžiais sudarytu 38 VAS.

2. Mokesčių apskaitą II tvarko vadovaudamasi mokesčius reglamentuojančiais teisės aktais. Apskaičiuojant veiklos apmokestinamąjį rezultatą, labai svarbi PMĮ reglamentuojama leidžiamų, neleidžiamų ir ribojamų dydžių leidžiamų atskaitymų pripažinimo tvarka dėl dalyvio asmeninio turto naudojimo II veikloje. Kita ypatybė – savininko pajamų apmokestinimas gyventojų pajamų mokesčiu ir socialinio draudimo įmokomis.

3. Analizuojant II finansinės ir mokesstinės apskaitos ypatumus per praktines situacijas, analizuojami su veikloje naudojamo turto susijusių sąnaudų pripažinimo atvejai: kai II savo lėšomis įsigyja turto, kai jos dalyvio perduodamas turtas kaip turtinis įnašas ir įmonės veikloje naudojamas jos dalyvio ar jo šeimos narių asmeninis turtas. Šios turto panaudojimo formos dėl II veiklos lankstumo ir neribotos atsakomybės bei išskirtinis savininko pajamų apmokestinimas reikalauja, kad tiek II apskaitą tvarkantis asmuo, tiek jos savininkas būtų ypač įžvalgūs ir kompetentingi.

Literatūra

- Kuzminskaitė, D.; Kvekšienė, M.; Striaukaitė, L. 2022. Mažųjų bendrių ir labai mažų įmonių finansinių ataskaitų rinkinių palyginamoji analizė. *Inovacijų įžvalgos* 2022, Nr. 1(13), 182–193.
- Strunkienė, I. 2022. *Individualios įmonės ir jos dalyvio bankroto procesų santykio problemos*. Daktaro disertacija. Vilnius.
- Štarolytė, S. 2018. *Verslo apskaitos standartų ir LR pelno mokesčio įstatymo nuostatų taikymo vertinimas*.
- Kazakevičius, A. 2017. *Naujos formos finansinių ataskaitų analizės galimybės*.
- Žukovskis, J.; Slavickienė, A.; Marks-Bielska, R. 2012. Savarankiškos veiklos galimybės Lietuvoje: teisinės prielaidos ir valstybės ekonominis reguliavimas. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 3, 127–134.
- Lietuvos Respublikos finansinės apskaitos įstatymas. 2001 m. lapkričio 6 d. Nr. IX-574. *Suvestinė redakcija* 2022-05-01.
- Lietuvos Respublikos įmonių atskaitomybės įstatymas. 2001 m. lapkričio 6 d. Nr. IX-575. *Suvestinė redakcija nuo 2023-01-01*.
- Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. 2007 m. liepos 18 d. Nr. VIII-1864. *Suvestinė redakcija nuo 2023-01-01*.
- Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas. 2002 m. liepos 2 d. Nr. IX-1007. *Suvestinė redakcija nuo 2023-01-01*.
- Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymas. 1991 m. gegužės 21 d. Nr. I-1336. *Suvestinė redakcija nuo 2023-01-01*.
- Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto mokesčio įstatymas. 2005 m. birželio 7 d. Nr. X-233. *Suvestinė redakcija nuo 2022-07-01*.
- 38-asis verslo apskaitos standartas. 2012. *Neribotos civilinės atsakomybės juridinių asmenų ir mažųjų bendrių finansinė apskaita ir finansinės ataskaitos*. Audito ir apskaitos tarnybos direktoriaus 2012 m. spalio 16 d. įsakymu Nr. VAS-18.

13. Lietuvos Respublikos finansų ministro įsakymas dėl materialiojo ilgalaikio turto, kuris nuosavybės teise priklauso ūkinių bendrijų nariams, individualių įmonių savininkams ir jų šeimų nariams ir yra naudojamas šių vienetų veikloje, eksploatavimo ir remonto sąnaudų atskaitymo iš vienetų pajamų tvarkos patvirtinimo. 2002 m. vasario 11 d. Nr. 39.
14. Lietuvos Respublikos individualių įmonių įstatymas. 2003 m. lapkričio 6 d. Nr. IX-1805. *Suvestinė redakcija 2012-09-01.*
15. Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės įstatymas. 2002 m. kovo 5 d. Nr. IX – 751. *Suvestinė redakcija 2023-01-01 iki 2023-04-30.*
16. Lietuvos Respublikos Konstitucija. 1992 m. spalio 25 d.
17. Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymas. 2001 m. gruodžio 20 d. Nr. IX-675. *Suvestinė redakcija 2023-01-01.*

FEATURES OF FINANCIAL AND TAX ACCOUNTING IN THE CASE OF INDIVIDUAL COMPANIES

Summary

The article analyzes the influence of the legal form of a legal entity with unlimited civil liability on the processes of financial and tax accounting and reporting. The essential document that determines whether financial reporting will be prepared or not is the articles of association of an individual company, which provides for the decision to prepare and submit a set of financial statements to the public and determines the amount of financial data presented to users. In principle, all the principles applied to the organization and management of accounting, based on the VAS or only the 38th VAS, are applied the same, except for the need to regulate the procedure for the use of the assets of the individual company participant or his family members in the activities of the individual company and the correct recognition of costs. The second part briefly discusses the main legal acts regulating the financial and tax accounting and reporting processes of an individual company, the principles or applied methods necessary to achieve the main goal of accounting - accurate and correct presentation of financial status and performance. The third part describes the examples of the application of the provisions of financial or tax legislation, illustrating them with practical situations related to the accounting of an individual company's own property or assets transferred to the company, accounting of the owner's income. All the examples are actually applied in the accounting of an individual company, so it can be concluded that by correctly recognizing the costs falling on the parts of the assets of the individual company and its participants, it is possible to achieve objective, correct and accurate financial information about the financial condition of the individual company and the desired performance, which help to evaluate and forecast the future periods of individual company activity.

Keywords: individual company, financial accounting, tax accounting, accountability, unlimited civil liability.